

Dajakernas stakningsteknik i de smala kanoterna var rena balansuppvisningen i de många strida forsarna. Ibland tvingades vi ta oss förbi vattenfall till fots över vattnet (bilden nedan) och på mindre än en halvtimme byggde dajakerna en bro av grova slanor hopfogade med rotting.

Till okänd örtagård

Sven Gillsäter på botanisk expedition till Borneos inre

Från var sin sida om den grova trädstammen hugger dajakerna in sina smäckra, sviktande yxor den hårda veden. Ställningen som de byggt upp ovanför plankfötterna svajar för huggen, röda slor yr in i bushen. Det knakar till i veden, jätten sviktar, kvickt oppar dajakerna ner från ställningen och rusar i säkerhet. Så faller en 50—60 meters ros: kronan svischar till granträden, det knakar i lianer som slits av, en små små småträdd knäcks och dräsar ned till marken. Kronan och stammen dunsar i, rotändan slår upp ett tiotal meter. Kvistar, epifyter, myror och bin regnar ner och tystnaden lägger sig dovt över skogen. Dr Kostermans, botanisten, och hans mörkhyade as-

sistenter balanserar ut till kronan och plockar ett fång av blommorna: ett nytt, okänt träd till rosenfamiljen. Dessutom följer några små obetydliga stamorkidéer med i portören.

Men jag måste ge en bild av förspelet också. Innan vi hunnit så långt att dr Kostermans kikare riktas upp från halvmörkret nere vid marken till trädkronorna i solbad, och innan närbildslinserna kopplas till kameraoptiken.

Rustad med 30 kg ris, 10 kg torkad fisk och några burkar konserver hade jag och min kamerautrustning tillbringat sju dygn på ett motorbåtsdäck tillhörigt Forrest Service of Indonesia. Uppför floden Makahams och Sungei Belajans ringlande serpentinier ha-

Den ...
Kostermans klassificera. Djungeln ökända ortgård döjler på många bemä-
heter som dagens och morgondagens forskare kommer att grubba öv...
Nedana: Djungeln "beslöjade dam", en illaluktande svampsort, som drar ut
sig astlugor vilka sköter sporspridningen.

de båten stänkat. Mötte några praus, kanoter, här och där, fjä-
derputsande tårnor gled förbi på
en trädstam, en flock näshorns-
fåglar mot kvällsskyn, krokodil-
en vältrade sig snabbt ner i flo-
den, när motordunket närmade
sig. Hyddor och odlingar: ris, majs
och bananer längs stränderna. En
fiskare kastade sitt nät, ett par
stötte ris och en elak kärning ja-
gade en gråtande, naken flicka
med käppen.

Vid dajakbyn Karangän stötte
dr Kostermans till med massor av
stora plåtdunkar och stark sprit
för konserveringen av insamlade
växter. Det var med honom jag
skulle kampera i djungelna uppe
i bergen under fjorton dagars tid.
Hans expedition har utgått från
Skogsvårdsstyrelsen i Bogor, den
världsberömda botaniska trädgår-
den på Java. Uppgift: att under-
söka ökända skogstrakter, samla
träd, växter och blommor.

Där våra kartor tog slut, då
motorbåten inte kunde ta sig
fram längre på grund av forsar,
landade vi vid en större by, Ta-
bang, bebyggd av kutainiser, bu-
gaineser och dajakar i ytterområ-
dena. Distriktschefen, Mas Suro,
hälsade oss välkommen och hjälpte
oss organisera fortsatt färd.

Sex expeditionsmedlemmar och
mängder av utrustning, sexton sta-
kande dajakar och åtta långsmala,
urholkade praus glider fram på
Sungei Podohons gula vatten och
tårnor så småningom in i en halv-
mörk tunnel, Sungei Mejo, vars
bruna vatten vittnar om att den
skall föra oss uppströms till ber-
gen. Floden är övervuxen med
skyhöga träd, lufttrötter hänger ner
mot vattenytan och lianer, likt
cirkuslinor, svajar tvärs över flo-
den.

Jag tror vi tog oss upp genom
femtallet forsar. Ingen är skick-
ligare än dajaken att staka kano-
ten uppför forsar, ekvilibristen i
de ranka, ytterst låga farkoster-
na. Vattnet väljer fram mellan
stenar och kullfallna trädstammar,
kanoten bryter in med spetsig för-
stakaren i fören bänder och bryter.
aktermannens stake skjuter på med
all kraft. Vi formligen lyfts över
forsbruset. Jag sitter med raka,
borddomnade ben på en låg bam-
buslåde. Knogarna vittnar av att
jag omedvetet kramphåller mig i
relingen. Rädd att förlora balan-
sen, rädd att vi ska gå runt med
kamerautrustningen. I en fors ser
jag, hur en av förstakarna missar
stakgreppet i botten men i stället
för att välta praus, hoppar han
själv överbord, ner i fors. När
inte staktagen förmår föra kano-

ten framåt, kliver de ur och drar
praus över fors. I lugnvatten
»tjoffar» staken i strandkantens
lervälling och paddeln vispar lätt
propellerblad. Då och då syns spår
i en sandbank efter bojan, kro-
kodilen, en färggrann kungsfiska-
re viner förbi, kring femtio meter
höga trädskronor i blom svärmar
bin och fjärilar.

Dånet från vattenfall varlar
om att vi kommer att lägga till
vid närmaste öppning i växtluc-
ten, kanoterna lastas ut, bivacken
står snart takad med presenningar.
En del av dajakerna återvänder
genast till sin by.

I skymningen fyller fingrarna
buken med ris och knaprigt stekt
torkad fisk. Dajakerna sitter i ring
kring den enorma rishögen, upp-
lagd på färiska bananblad. Ett kilo
ris per måltid plus litervis med te.
Vid kvällsbadet kommer också
överraskande tre vilddivn ner till
flodstranden på andra sidan för
att skölja av sig dagens fuktång-
de hetta. Galten ser sig störd,
grymtar till, och in i skogen för-
svinner hela trion.

Fem dagar tar det att nå Gu-
nung Mejo Besars sluttningar.
Längs en nästan obefintlig stie
känkar bärarna de tunga pack-
ningarna i rottingmesarna. Deras
bara fötter arbetar som griphlor.
Uppför slippriga berg, nerför djupa,
branta raviner. De bygger broar
över strida strömmar, slätsar sig
över dyga sumpmarker. Blodiglar
suger våra fotleder till blodiga
köttstycken, ettriga röda myror
nyper till där de kommer åt, tag-
giga rottingpalmer river svett-
pande kroppar. I ständigt halv-
dunkel vandrar vi, i vråkande
regn med jämna mellanrum. Borneo
är fuktigt och smörjigt, ingen
leende tropikö med svajande pal-
mer på stränderna.

Kläderna luktar unket och mina
reportageväskor är möjliga, när
vi installerar oss på barkplankorna
i bivacken. Vi befinner oss så pass
högt att en och annan tallsläkting
förmår hävda sig bland allt löv-
verket. Träden är fullbehängda av
drypblöt mossa högt uppåt kronan.

Det var här dr Kostermans följde
sitt eldorado: tusenåriga skogar
som aldrig är trampade av ett
mans fotsulor. Hela dagarna be-
tas nya trädarter, blommor och
frukter ner i behållarna. För att
kanske om ytterligare 50 å 60 år
examineras och namnges. Han tar
ut de bestämda träden med kika-
ren, dajakerna avverkar åt ho-
nom och trädfall dånar genom
djungeln. Bara för att några blad,
blommor eller frukter i toppen
ska komma under vetenskapligt

En spiraltrappsblomma som fått sitt namn av att bladen växer i spiral längs den långa, slanka stjälken. Varje dag står det ut en ny blomma.

öga. Dr Kostermans räknar med att femton procent av trädbeståndet innehåller användbart timmer. På varje hektar trängs cirka 500 olika arter träd och växter.

Kameran arbetar med helt nya motiv: närbilder av extrema orkidéer, en del millimetersmå, andra stora som kastruller, runda, svarta fotbollar hänger i liankorsningar: myrsackar. En del träd är skapta för att hålla sig med myror. Grenarna har svullnat upp till ett knyte, likt en grön böld, och därinne trivs myror. Epifyter hänger ner i lufrötterna som blomampor, nästan två decimeter långa tusenfotingar ordnar benpar över en murken stock. Vid ett tillfälle ilade en mård med guldgul hals upp ur en trädklyka nere vid marken. Blixtsnabbt försvann han upp i lövverket. Trädklykan innehöll en bikupa, t.o.m. bin som inte kan stickas. Deras ingång till kupan bestod av ett 35 cm långt rör, som de tillverkat av ricin. Långt senare fick jag reda på, vad mården hade att göra där. Den gulhalsade mården, tidigare ej observerad på Borneo, är fullkomligt tokig i honung. De snälla bina

hade byggt sitt samhälle i ett ytterst hårt träslag för att inte björnen skulle kunna komma in, mot mården kan de dock inte gardera sig.

Bestigningen av det cirka 1000 m. höga Gunung Meje Besar fordrade en hel dag. Halvvägs upp vänder emellertid dajakerna helt oförmodat, påstår sig vara trötta! Anledningen var en annan: de vågade inte klättra upp till toppen, onda andar har sin boning där uppe.

Inte fick man uppleva någon lapplandsutsikt från toppkalotten inte. Den var övervuxen av mossiga träd, av virrvarr av lianer. John Bauer-stämningen låg nära. Andarna kunde tänkas ruva under stenhålor, mossbelupna, ruttiga tusenåriga stammar.

Dr Kostermans finner i alla fall en ny palm däröppe, Samsi inregistrerar en okänd rhododendron och själv njuter jag igenkännande åt blåbärsriset som stryker mina ben upp mot knäveckan. Ja, inte riktiga blåbär, förstås, men nästan. Och inte susar det i tallarnas kronor heller som hemma i skogarna. Men det är ändå tall.

Växten uppe till höger samarbetar med termiter som bor i de hopvuxna bladskåppena. Växten drar nytta av termiternas avfall och skickar in rötter i kubollen, som alltså är en myrsack. Genom termiternas angrepp på alla inlagningar skyddar de växten från larver och andra myror. — Bilden här till höger: en orkidé som upptäcktes av professor Kostermans. Den är starkt doftande och drar till sig otaliga av djungelns insekter.